

Psikiyatri Hastalarında Hepatit B Sıklığı

THE PREVALANCE OF HEPATITIS B IN PSYCHIATRIC PATIENTS

Emel TÜRK ARIBAŞ*, Nazmiye KAYA**, Hasan HERKEN**, İbrahim ERAYMAN*, Mehmet BİTİRGEN*

* Dr.Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Bakteriyojoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları ABD,

** Dr.Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri ABD, KONYA

Özet

93 psikiyatri hastası ve 42 kontrol vakasında ELISA yöntemi ile HBsAg, anti-HBc (IgM ve IgG) ve anti-HBs göstergeleri araştırıldı. 93 hastanın 9 (%9.97)'unda HBsAg, 34 (%36.6) 'ünde anti-HBc IgG ve 26 (%28) 'ında anti-HBs pozitif idi. Kontrol vakalarında 2 (%4.76) 'sında HBsAg 8 (%19.4) 'ünde anti-HBc IgG ve 6 (%14.28) 'sında anti-HBs pozitif idi. HBsAg taşıyıcılık oranı hastalarda kontrollerden farklı bulunmadı. Seropozitivite oranı hastalarda %45.2, kontrollerde %19.4 idi. Ancak seropozitivite oranı hastalarda kontrollerden daha yüksek idi. Bu bulgular psikiyatrik hastaların Hepatit B virus enfeksiyonu yönünden yüksek risk grubu olduğunu düşündürdü.

Anahtar Kelimeler: Hepatit B virusu,
Psikiyatri hastaları,
Seroepidemioloji, Prevalans

T Klin Gastroenterohepatoloji 1996, 7:15-18

Hepatit B virusu (HBV), 42 nm çapında küçük hepatotropik bir DNA virüsü olup, insanlarda akut hepatit, kronik hepatit, karaciğer sirozu ve hepatoselüler karsinom gibi hastalıkların başlıca ne-

Geliş Tarihi: 09.12.1996

Yazışma Adresi: Dr.Emel TÜRK ARIBAŞ
Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi
Klinik Bakteriyojoloji ve
İnfeksiyon Hastalıkları ABD,
KONYA

T Klin J Gastroenterohepatol 1997, 8

Summary

Levels of HBsAg, anti-HBc (IgM and IgG) and anti-HBs were measured by ELISA technique in 93 psychiatric patients and 42 control subject. Of 93 patients 9 (%9.97) were HBsAg positive, 34 (36.6%) were anti-HBc IgG positive and 26 (28%) were anti-HBs positive. Of 42 controls 2 subjects (4.76%) HBsAg positive. 8 (19.4%) were anti-HBc IgG and 6 (14.28%) were anti-HBs. The seropositivity rates for patients were 45.2%. The seropositivity rates control were 19.4%. The HBsAg found carrier rate in these patients was not been different than that of normal controls. In contrast, the seropositivity rate was higher in these patients than in controls. These findings suggest that psychiatric patients are a high-risk group for hepatitis B virus infection.

Key Words: Hepatitis B virus,
Psychiatric patients,
Seroepidemiology, Prevalans

T Klin J Gastroenterohepatol 1996, 7:15-18

denidir. Seroepidemiolojik araştırmalara göre de, halen dünya nüfusunun %5'i (yaklaşık 300 milyondan fazla insan) kronik HBV enfeksiyonuna sahiptir (1,2).

HBV'nin en önemli bulaşma yolları perinatal ve parenteral yollar olmakla beraber HBsAg tükürük, ter, asit sıvısı, aksırık damlacıkları, idrar, feçes, semen, anne sütü, gingival ve anorektal mukozada saptandığından, insandan insana başka geçiş yolları da akla gelmektedir. Bunlar arasında öpüşme, ısırma, homoseksüel ve heteroseksüel ak-

tivite yer almakta olup, vektör insektlerle yayılım hala açık değildir (1,3,4).

Damardan uyuşturucu kullananlar, imünosupresif hastalar, hemodiyaliz hastaları, erkek homoseksüeller ve hemofiliklerde HBV insidensi oldukça iyi bilinmektedir. Oysa psikiyatri hastalarında HBV prevalansını araştırmak amacıyla yapılmış çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır (3).

Bu çalışmada, psikiyatri hastalarında HBV enfeksiyonu prevalansını belirlemek amacıyla HBV göstergeleri çalışıldı.

Materyel ve Metod

Çalışmaya, Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri kliniğine yatırılarak takip edilen, hastalık tanıları DSM-IV kriterlerine göre yapılmış yaşlan 14-74 arasında (ort=35.14+14) 51 erkek, 42 kadın toplam 93 hasta alındı. Kontrol grubunu yaşlan 20-40 arasında (ort=28.7+8.4) 22 erkek ve 20 kadın toplam 42 sağlıklı bireyler oluşturdu.

Kontrol ve hastaların tamamı, sarılığın klinik delili, geçirilmiş sarılık ve aile bireylerinde sanlık, kan ve kan ürünleri nakli, hemodiyaliz uygulaması, geçirilmiş operasyon öyküsü olmayan ve ALT düzeyleri normal bireylerinden seçildi.

Kontrol ve hastaların serum örneklerinde mikro ELİSA (Labotech Chemila) yöntemiyle Clone Systems' in EIAgen HBsAg, anti-HBc (IgM ve IgG) ve anti-HBs kitlen kullanılarak HBsAg, anti-HBc (IgM ve IgG) ve anti-HBs çalışıldı.

Sonuçların istatistiksel karşılaştırılması Tad-Polc bilgisayar programında khi-karc testi ile yapıldı.

Bulgular

Çalışmaya alınan toplam 93 hasta ve 42 kontrolün tamamında anti-HBc IgM negatif bulunurken, 2 hastada yalnızca HBsAg, 7 hastada HBsAg + anti-HBc IgG, 7 hastada yalnızca anti-HBc IgG, 20 hastada anti-HBc IgG + anti-HBs ve 6 hastada da yalnızca anti-HBs pozitifliği saptanmıştır. Toplam 42 kontrol vakasının da 2'sinde HBsAg + anti-HBc IgG ve 6'sında anti-HBc IgG + anti-HBs pozitifliği saptanmıştır. HBsAg pozitifliği hastalarda %9.97, kontrollerde %4.76 oranında olup aradaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($X^2=0.3928$, $p=0.5383$). HBV seropozitivitesi de (en az bir HBV marker pozitifliği) hastalarda %45.2, kontrollerde %19.04 oranında bulunmuş ve arada istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($X^2=7.378$, $p=0.0068$).

Hastalık tanılarına göre HBV göstergelerinin dağılımına (Tablo 1) bakıldığında HBsAg pozitifliği ve seropozitifliğin şizofrenik hastalarda diğer hasta gruplarına göre daha yüksek olduğu görülmesine rağmen, şizofrenik hastalarla, bipolar duyulanım bozukluğu olan hastalar ($X^2=0.00$, $p=0.99$) ve anksiyete bozukluğu olan hastalar arasında ($X^2=0.0445$, $p=0.8276$) istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır.

HBsAg pozitifliği ve HBV seropozitivitesi hastalık süresine göre değerlendirildiğinde (Tablo 2), hastalık süresi 10 yıldan fazla olan hastalarda, 10 yıl ve daha az olanlara göre anlamlı derecede

Tablo 1. Hastalık tanısına göre HBV göstergelerinin dağılımı

Tanı	Olgu Sayı (%)	HBsAg (+) Sayı (%)	Anti-HBc IgG(+) Sayı (%)	Anti-HBs(+) Sayı (%)	Seropozitif Sayı (%)
Şizofreni	24 (25.8)	3 (12.5)	11 (45.8)	9 (37.5)	14 (58.3)
Bipolar Duyulanım Bozukluğu	43 (46.2)	4 (9.3)	16 (37.2)	13 (30.2)	20 (46.5)
Anksiyete Bozukluğu	26 (28)	2 (7.7)	7 (26.9)	4 (15.4)	8 (30.8)
Toplam	93 (100)	9 (9.97)	34 (36.6)	26 (28)	42 (45.2)

Tablo 2. Hastalık süresi ve hastane yatış sayısına göre HBsAg pozitifliği ve HBV seropozitivitesinin dağılımı

Değişken	Grup	Olgu Sayısı	HBsAg (+) Sayı (%)	Seropozitif Sayı (%)
Hastalık Süresi (yıl)	<10	75	3 (4)	28 (38.6)
	>10	18	6 (33.3)	14 (28.57)
Hastane Yatış Sayısı	<3	72	4 (5.6)	27 (37.5)
	>3	21	5 (23.8)	15 (71.42)

yüksek bulunmuştur (sırasıyla $X^2= 11.1307$, $p=0.0013$ ve $X^2= 8.0242$, $p=0.005$). Ayrıca hastaneye yatış sayısı arttıkça HBsAg pozitifliği ve seropozitifliğin arttığı saptanmıştır (Tablo 2). Yatış sayısı 3'ten fazla olan hastalarda HBsAg pozitiflik ve seropozitiflik anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (sırasıyla $X^2= 4.2852$, $p=0.0363$ ve $X^2= 6.2491$, $p= 0.0021$).

Tartışma

Hepatit B yarattığı sekellerin onarılamayışı nedeniyle dünyada önemli sorunlar oluşturan hastalıklardan birisi olup, HBsAg, anti-HBc ve anti-HBs gibi serumda kalıcı göstergelerin varlığı sayesinde epidemiyolojisi çok iyi bir şekilde araştırılabilmiştir. Bu sayede prevalansın yüksek olduğu risk grupları açık bir şekilde gösterilebilmiştir. Uyuşturucu bağımlıları, kan veya kan ürünleri tranfüzyonu yapılanlar, hemodiyaliz hastaları ve hastane personeli gibi bilinen risk gruplarına ilaveten özellikle enstitülerde kalan psikiyatri hastaları da HBV enfeksiyonu yönünden risk grubu olarak kabul edilmektedir (1,5-8).

HBV için bilinen risk gruplarında çok sayıda araştırma yapılmasına rağmen, psikiyatri hastalarında HBV prevalansının araştırıldığı çalışmaların sayısı sınırlıdır. Russo ve ark. (9), İtalya'da psikiyatri hastalarında HBsAg sıklığını %3.42 bulmuşlardır. Hindistan'da psikozlu hastalar arasında HBsAg sıklığı %11 ve kontrol grubuna göre anlamlı derecede yüksek bulunarak, enstitüde kalan psikiyatri hastalarının HBV enfeksiyonu yönünden yüksek risk grubu olduğu sonucuna varılmıştır (3). Taivvan'da yapılan bir çalışmada ise bu hastalarda

bulunan %18.1' lik HBsAg pozitiflik oranının normal populasyondaki farklı olmaması, HBV'nin genel popülasyonla aynı şekilde kazanıldığını düşündürmüştür (10).

Çalışmamızda psikiyatri hastalarında % 9.97 olarak bulduğumuz HBsAg pozitiflik oranı, ülkemizde Badur ve ark. (11)'nin psikiyatri hastalarında bulmuş olduğu HBsAg pozitiflik oranına (%12) yakınlık göstermektedir. Bulduğumuz HBsAg sıklığının kontrol grubuna göre anlamlı farklılık göstermemesi ve ülkemiz için bildirilen HBsAg taşıyıcılığının oranlarının (%4 -10) (12) arasında yer alması ise, bizi psikiyatri hastalarında HBsAg taşıyıcılığının normal populasyondan farklı olmadığı sonucuna vardırırdı.

Çalışmamızda HBV seropozitiflik oranının psikiyatri hastalarında, kontrollere göre belirgin derecede yüksek bulunması (sırasıyla %45.2, % 19.04) bu hastaların HBV ile karşılaşma riskinin fazla olduğunu göstermektedir. Bu hastalarda HBV ile karşılaşma oranının, psikiyatrik hastalık tanısına göre değişiklik göstermediği ancak hastalık süresi uzadıkça ve hastaneye yatış sayısı arttıkça yükseldiği saptanmıştır. Hastalıkları gereği bu hastalar hastanelerde uzun süreli yatırılmakta, tekrarlayan parenteral enjeksiyonlara maruz kalmakta ve çeşitli laboratuvar testlerine tabii tutulmaktadır (3). HBV geçişi için parenteral uygulamalar bir risk gibi görülse de, günümüzde bu işlemler sırasında tek kullanımlık steril enjektörlerin tercih edilmesi, psikiyatri hastalarındaki yüksek HBV seropozitivitesinin sebebini açıklamada yetersiz kalmaktadır. Hastalık süresi uzun olan ve hastanede daha fazla sayıda yatan hastalarda HBV ile karşılaşma

oranının yüksek olması bu hastalar arasında HBV'nin horizontal geçişinin daha önemli olduğunu düşündürmektedir. Horizontal bulaşım mekanizması tam anlaşılammakla beraber bu tür bulaşmanın defektif ciltle temas sonucunda olduğu kabul edilmektedir (13). HBV, ortak kullanılan traş makinasi, jilet, havlu, diş fırçası, banyo malzemeleri ve bir kişinin başkasını ısırmasıyla bulaşabilmektedir (12). Psikiyatrik bozukluğu olan hastaların şiddetli ağırsif davranışlara yatkın olmaları, kötü hijyen ve hastalar arasında sıkı temas HBV için önemli bulaşma nedenleri olabilir.

Çalışmamızın sonuçları psikiyatri hastaları arasında HBV seropozitifliğinin yüksek olduğunu, bu nedenle riski yüksek olan bu grupta sıkı temasın mümkün olduğu kadar aza indirilmesi, hijyen koşullarına daha iyi şekilde uyulması gerektiğini göstermektedir. Ayrıca hastalık süresi ve hastaneye yatış sayısının artışına paralel olarak HBV ile karşılaşma riskinin artması, bu hastalara psikiyatrik hastalık tanısı alır almaz HBV aşısının gecikmeden yapılmasının faydalı olacağını düşündürmektedir.

KAYNAKLAR

1. Robinson WS. Hepatitis B virus and hepatitis D virus. In: Mandell GL, Bennett JE, Dolin R, eds. Principles and Practice of infectious diseases. 4th ed. New-York Churchill Livingstone, 1995: 1406-39.
2. Okten A. B tipi Viral hepatit. (Klinik gidiş ve tedavi). In: Kılıçturgay K, ed. Viral Hepatit 94, İstanbul. Viral Hepatitle Savaşım Derneği Yayını, 1994: 107-19.
3. Chaudhury S, Chandra S, Augustine M. Prevalance of Australia Antigen (HBsAg) In Institutionalised Patients with Psychosis British J Psychiatry 1994; 164: 542-3.
4. Wright R, McCollum RW, Klatskin G. Viral hepatitis comparative epidemiology, British Medical Bulletin 1990; 46: 548-58.
5. Shapiro CN. Epidemiology of hepatitis B. Pediatr Infect Dis J 1993; 12: 443-7.
6. Otkın M, Akata F, Uzun C ve ark. Trakya Üniversitesi Eğitim Uygulama ve Araştırma Hastanesi Çalışanlarında Hepatit B Virusu ve İnfeksiyonu Prevalansı. Klinik Delg 1994; 7(2): 79-81.
7. Gmelin K, Von Erlich-Treuenstaett B, Doerr FIW, et al. Hepatitis A and B markers and presumable non. A non. B hepatitis in a psychiatric institution Zentralbl Bactk Hyg 1982; 176: 15-27.
8. Zampieri L, Piceo L, DallTgna L, et al. Prevalance of HBV and HCV markers in psychiatric patients. In: Ecuménica, (ed). International symposium on progress and prospects of viral hepatitis. Bari, 1990: 345-8.
9. Russo R, Ciminale M, Ditommaso S, et al. Hepatitis B vaccination in psychiatric patients. Lancet. 1994: 343-56.
10. Chang TT, Lin H, Yen YS, et al. Hepatitis B and hepatitis C among Institutionalized psychiatric patients in Taiwan. Journal of Medical Virology 1993; 40: 170-3.
11. Badur S. HBV'nun yapısı ve enfeksiyonların seroepidemiolojisi. "Viral Hepatit B' nin toplumdaki yeri ve korunma" Simpozyumu, Haydarpaşa Numune Hastanesi Bilimsel Toplantıları, Simpozyum Kitabı, Derleyen G.Yaylı, İstanbul. 1990: 8.
12. Balık İ. Hepatit B Epidemiyolojisi. In: Kılıçturgay K (ed). Viral Hepatit 94. İstanbul. Viral Hepatitle Savaşım Derneği Yayın. 1994: 91-101.
13. Robinson WS. Biology of human hepatitis viruses. In: Zakim D, Boyer TD, eds. Hepatology: A textbook of liver disease. 2 ed, Philadelphia: WB Saunders, 1990: 890-945.